

Kirke- og kunsthistoriske Møder

afholdte i Aaret 1910.

Siden 1893 har Selskabet for Danmarks Kirkehistorie hvert Aar afholdt Møder rundt om i Landet. Initiativet dertil udgik i sin Tid fra daværende Kontorchef i Kultusministeriet G. Burman Becker, der nærede en levende Kjærlighed til vore gamle Kirkebygninger, ligesom han ved sin Anbefaling bidrog til, at der efter Ministeriets Forslag paa Finansloven tilstodes Selskabet et aarligt Tilskud til Møders Afholdelse. Der har fra Selskabets Side været lagt ikke ringe Kraft ind i Arbejdet for at udbrede Sands for vore kirkelige Minders Oplysning og Bevarelse, og, saavidt det kan skjønnes, har Bestræbelserne ikke været forgjæves. I alt Fald har Møderne samlet Skarer af Tilhørere, som har fulgt Foredragene og Forevisningerne med stor Interesse. Om Virksomheden skal fortsættes ad Aare, beror paa, hvorledes Rigsdagen stiller sig til Sagen. Vi vil dog haabe det bedste.

Det første Møde 1910 holdtes 3die Pinsedag (17. Maj) i **Skiby** i Horns Herred¹⁾, hvor den smukke gamle Kirke havde samlet en talrig Skare af velvillige Tilhørere, ligesom Stedets Præst, Hr. Provst Blichfeld, paa bedste

¹⁾ Nu skrives Byens Navn som oftest Skibby (se ndf.), men i Middelalderen skreves det Skyby (H. Knudsen, Danmark i Middelalderen, S. 10) og er vistnok det samme Navn, som forekommer i Fyen under Formen Skeby og i Jylland under Formen Skejby (skrevet i gl. Tid Skyby, S. R. D. V, 305). Grundformen haves maaske i Landsbyen Ske i Haraldsted Sogn ved Ringsted.

Maade havde lagt alt tilrette for Mødet. Det aabnedes som sædvanligt, efter en af Orgelet ledsaget Sang, med et Indledningsforedrag af Selskabets Formand, Dr. H. F. Rørdam, hvorpaa Professor J. Kornerup holdt følgende efter Talerens Manuskript meddelte Foredrag.

Skibby Kirke og dens Kalkmalerier.

Foredrag af J. Kornerup ved det kirkehistoriske Møde
den 17. Maj 1910.

Den Kirke, indenfor hvis Mure vi idag er samlede, er en af de ældste og anseligste Landsbykirker paa Sjælland, hvilket synes at have sin Grund i, at Skibby forud har været en Købstad. I en Fortegnelse, en Skatteliste fra det 13de Aarhundrede, nævnes den som saadan¹). Horns Herred synes for omtr. 900 Aar siden at have været en Ø, afskaaret fra Voldborg Herred ved en Vig af Isefjorden og imod Vest af Vejle Aa. Fladbundede Skibe har da kunnet gaa op til Skibby, som deraf har faaet Navn.

I det 11te og 12te Aarhundrede udgik den kirkelige Bygningskunst paa Sjælland fra Bispesædet i Roskilde, hvor den af Sven Estridsen høit skattede, fromme og begavede Biskop Sven Nordbagge omtrent 1083 havde opført den første Stenkirke, Trefoldigheds Kirken, hvis Grundvolde er fundne under Gulvet i den nuværende Domkirke. I sin Danmarks Krønike fremhæver Saxo det som en stor Fortjeneste af Biskop Sven, at han afløste den gamle Trækirke med en udmærket Kvaderstensbygning, og Roskilde Krøniken melder, at han opførte denne Kirke »saa at sige fra Grunden af«²), Hermed var Begyndelsen gjort til at afløse de gamle smaa Trækirker med nye, større og varigere af Sten, men man kendte endnu ikke til at brænde Teglsten, »Munkesten«, men maate derfor gribe til det Materiale, der var nærmest ved Haanden, Kampesten, Fraadsten og Kridtsten.

¹) Script. rer. Dan. V, 618, Anm. O.

²) Den var paabegyndt af Estrid og Biskop Vilhelm.

Paa adskillige Steder omkring Iseffjorden findes i Jorden Masser af Kildekalk, »Fraadsten«, som det gamle danske Navn er, fordi denne Sten er fuld af smaa Huller ligesom Fraade, Skum. Folkesagnet¹⁾ henfører Fraadstenskirkerne til Knud den Helliges Tid og fortæller, at den hellige Konge forvandlede Havets Skum eller »Fraa« til Sten.

Ligesom den omtalte ældre Domkirke i Roskilde er Skibby Kirke bygget af tildannede Fraadsten. Naar denne Sten brydes, er den blød og let at hugge, men inden kort Tids Forløb bliver den haard og varig. En stor Mængde Kirker omkring Roskilde- og Holbæksfjord er bygget af Fraadsten, af hvilke jeg kun vil nævne nogle af de anseeligste som Hjørlande, Hagested og Tvillingtaarnet i Tveje Merløse samt Nabokirken Sonnerup i Voldborgherred. Sidstnævnte Kirkes Mure staa nu med sine gamle Fraadstenskvadre, der er hentede fra et nærliggende Brud ved Vintremølle, medens Skibby Kirke med Undtagelse af Korrundingen nu er dækket med Cement.

Om end Kirken som de fleste andre i Tidens Løb har undergaaet Forandringer, staar endnu dens oprindelige Mure, det ualmindelig brede Langhus, det firkanterede Kor og den halvrunde hvælvede Alterniche. Fordum var baade Langhuset og Koret dækket af høje Bjælkelofter, og oppe under dem sad smaa, skraat indskaarne Vindner, som forsynede med tykt, mat grønt Glas kun lod et svagt Lys, en mystisk Dæmring trænge ind i Kirken. Men for Høialteret, med den mægtige Kristusskikkelse paa Hvælvingen, skinnede Alterlysene. Naar Præsterne sang Messe i Koret og og løftede Monstransen med Kristi Legeme, knælede det andægtige Folk paa Stengulvet og forstod i deres barnlige Tro kun dette, at Herren aabenbarede sig for dem for at frelse deres Sjæle fra den evige Fortabelse.

Omtrent midt i 1300-Tallet blev Hvælvingen indbygget

¹ J. M. Thiele: Danmarks Folkesagn, I, 183.

i Koret og prydet med Kalkmalerier. Hvælvingen slutter sig til Væggene med runde Buer. Omtrent et hundred Aar senere er Langhusets Hvælvinger med deres spidse Buer indbyggede. Ved dette Foretagende stødte man paa tekniske Vanskeligheder. Rummet var ualmindelig bredt, og Ydermurene ikke beregnede paa eller afstivede til at bære Hvælvinger, som let vilde trykke dem udad. Man greb da til at opføre to Rader Hvælvinger, som hvile paa murede Piller; men Kirken og dens Stil har tabt ved denne Indbygning, som spalter Langhuset og overskærer Korbuen. Den gamle og brede Ktrkehal har gjort et anderledes storslaaet Indtryk med sin frie Udsigt til Høialteret og det majestætiske Freskomaleri.

Kirkens Korrunding, Apsis, er for nogle Aar siden med megen Besvær bleven befriet for Cementbeklædningen, saa at man nu ser de omtalte Fraadsten, der her er meget tynde som almindelige Mursten. Apsis er bred og lav, men smukt prydet i romansk Stil med flade Murpiller, »Lissener«, der foroven forenes med smaa Rundbuer. Et lille cirkelrindt, skraat indskaaret Vindue kaster en Lysstraale ind bag Alteret¹⁾.

Efter Stilen og Materialet at dømme maa Skibby Kirke være opført allerede i Midten af 1100 Tallet, men Historien giver ingen Oplysning om, hvem der har bygget den. Det vides, at en Mængde af vore ældste Landsbykirker er opført af Herremænd ved Siden af deres Gaarde. I Skibby Kirke har den gamle Slægt Manthorp eller Mandrup som det synes haft sit Gravsted. Under Taarnet er der henflyttet en mærkelig Ligsten over Nicolaus Manthorp, † 1306.

¹⁾ De faa afdækkede Fraadstenskirker, som f. Ex. Sonnerup Kirke, Koret i Kildebrønde og Merløse Tvillingtaarn, har vakt Opmærksomhed ved deres interessante Ydre og ældgamle Præg. Det turde dog være nogen Tvivl underkastet, om de ikke fra først af har været bedækkede med Kalkpuds, hvad Stenens ujævne Overflade kunde give Anledning til at formode. Indvendig er alle Fraadstenskirkene dækkede med glat Kalkpuds.

Paa Stenen er indhugget et Skjold med to store Uldsakse. Det kunde tænkes, at en af denne Mands Forfædre har bygget Kirken.

I Aaret 1855 skete der en mærkelig Opdagelse her i Kirken. Der var ved en Reparation faldet et Stykke Hvidtekalk ned fra Korets Hvælving, og der tittede Farver og Figurer frem. Det blev da overdraget Maleren Zeuthen at afbanke og afdække Hvidtningen, og det ene efter det andet gamle Kalkmaleri kom for Dagens Lys. Zeuthen meldte det skete Fund til Inspektøren for de nationale Mindesmærkers Bevaring, daværende Professor Worsaae. Den udmærkede Oldgransker tog Kalkmalerierne i Øjesyn og saae straks, at dette Fund var af stor kulturhistorisk Betydning. Han udvirkede Kirkeejerens, Kammerherre Hafners Samtykke og skaffede de nødvendige Midler til, at Kunstneren kunde restaurere Malerierne. Fundet vakte megen Opsigt i de lærde Kredse i København. Det var første Gang, at man kom paa det rene med, at vore gamle Kirker ikke altid havde været overstrøgne med den kolde, døde Hvidtning, men forhen været prydede med Farver og bibelske Billeder.

Efterat Hvidtningen var fjernet, viste det sig, at ikke alene Hvælvingerne i Koret, men ogsaa dets Vægge havde været dækkede med Kalkmalerier¹). Paa nordre Væg fandtes Skildringer af de hellige tre Konger, af Skabelsen med Adam og Eva, og paa den søndre af St. Katherine med Hjulet; men disse Billeder synes at have været saa ødelagte af Tidens Tand, at de ikke kunde opfriskes.

Vi vender os nu til Malerierne paa Hvælvingen og begynder med nordre Kappe: Englen Gabriel forkynder Jomfru Maria, at hun skal føde Verdens Frelser. Hun knæler ydmygt, og over hende svæver Duen, den hellige Aands Symbol. Maria, der giver Jesusbarnet Bryst. Den gamle Josef sidder ved Siden og blunder, Simeon og Anna velsigner Jesusbarnet.

¹ M. Petersen: »Kalkmalerier i danske Kirker«, S. 95.

Paa østre Kappe over Alteret: Kristi Lidelseshistorie, Hudfletningen, Korsfæstelsen og Opstandelsen. Den store Kristusskikkelse holder Fanen, Sejren over Graven, i Haanden. Under ham ses smaa sovende Krigere, Vagten, der er iført Ringbrynjer, som de endnu var i Brug til midt i det 14de Aarhundrede.

Paa søndre Kappe: Dommedag; Englen blæser i Basun efter Skriftens Ord: »Basunen skal lyde, og de Døde skal opstaa«. Jesus sidder som Dommer over Menneskene, og efter Johannes' Aabenbaring udgaar skarpe Sværd fra hans Mund, som Tegn paa hans Magt til at straffe. Over ham ses Sol og Maane. Tilvenstre staar de Salige og priser Herren med udstrakte Hænder. Under dem er en Sky, som skal betegne, at de er i Himlen, og ovenover læses *eccæ: benedicti*, »se her de Velsignede«; men tilhøjre ses de Fordømte med Indskriften *eccæ: maledicti*, »se her de Forbandede«, sigtende til Herrens Ord: »Gaar bort fra mig, I Forbandede, i den evige Ild, som er beredt Djævelen og hans Engle«. (Matthæus 25 Kap. 24 og 41)¹). Den gamle Kunstner har, saa godt han formaaede, skildret de Fordømtes Straf i Helvede. Nøgne, blodige og fortvivlet vridende Hænder vender Synderne sig bort fra Jesus. Over dem svæver den kulsorte Djævel med Flagermusvinger og hakker dem i Hovedet med en Fork. Fra Helvedesgabet slaar de røde Flammer dem imøde.

Meningen med disse Billeder forstaar man jo nok. De skulde fra gammel Tid ikke være blot en Prydelse for Kirken, men tjene til Opbyggelse og Undervisning for Menigheden, der ikke forstod at læse, men derfor igennem Øiet skulde lære Bibelhistorien at kende. Dette udtales ogsaa bestemt af flere af Middelalderens kirkelige Forfattere. Den gamle Munkekunstner Theofilus, der levede i Klosteret Helmarhausen i det 12te Aarhundrede og har skrevet en berømt Bog, en Veiledning i Malerkunsten og andre Kun-

¹ T'et i »maledicti« er ved en Misforstaaelse opfrisket som et G.

ster, udtaler, at naar den troende Kristen betragtede Kirke-malerierne med Herrens og Helgenernes Lidelser og deres Løn i Himlen, maatte han gribes af Lysten til et bedre Liv, og naar han saae Pinslerne i Helvede, maatte han gysé af Rædsel for sine Synder og sætte sit Haab til sine gode Gerninger¹⁾.

Vender vi os til den vestre Hvælvingsskappe, møder der os et ejendommeligt Billede, der ikke hører hjemme i Bibelhistorien eller imellem Helgenlegenderne, men indeholder en filosofisk satirisk Betragtning af Livets og menneskelig Herligheds Forgængelighed. Tre Konger rider paa Jagt med Falke paa Hænderne og fulgt af Hunde. De er prægtig klædte²⁾ og bærer Kroner paa Hovedet, men til højre ses deres Benrade, af hvis Hoveder Kronerne falde og om hvis Ben Ormene sno sig. Paa et Sprogbaand læses med store Majuskelbogstaver: QVOD.SVØVS.... FVIØVS. Det er Benradene som siger til Beskueren: »Se hvad vi nu er, og hvad vi engang var«³⁾. En ganske lignende men noget yngre Skildring findes malet paa Hvælvingen i Tudse Kirke ved Holbæk med følgende Indskrift: »Qvod sumus, eris. Fuimus aliquando, qvod estis«. Disse Ord indeholder en alvorlig Paamindelse til de Levende om Døden og al jordisk Herligheds Forgængelighed. Den samme Tanke er udtrykt i et Kalkmaleri i Vigersted Kirke ved Ringsted. En ung Mand, der er iført en prægtig Klædning efter Tidens Mode, er ifærd med at se i et Speil, da viser Døden sig, og over ham staar der: »Se til mig!«

Midten af det 14de Aarhundrede var en mørk og sørgelig Tid. Over Europa drog den skrækkelige Byldepest, »den sorte Død«, som ogsaa hærgede Danmark i Aarene

¹⁾ Kirkehist. Samlinger 5te Række IV Bind, S. 220.

²⁾ Deres Dragter ligner den, Kristoffer II er iført paa sin Gravstatue i Sorø Kirke.

³⁾ Billedet findes tildels gengivet i Aarbøger for nord. Oldkynd. og Hist. 1868, S. 37.

1348—50¹⁾). Folket blev grebet af Rædsel for Døden, og fra denne Tid begyndte man i Udlandet at male de bekendte Billeder med Dødningedansen, som i Basel paa Dominikanernes Kirkegaardsmur, et Kunstværk, der ikke længer er til, men er bevaret i Kobberstik. Ogsaa i et Kapel ved Mariekirken i Lybæk ser man Døden danse afsted med Mennesker af alle Stænder og Aldre. Omtrent samtidig med Billedet her i Skibby er det bekendte Maleri i Campo santo i Pisa: »Dødens Triumf«, hvor man ogsaa ser prægtig klædte Konger ride paa Jagt, men mødende det forfærdelige Syn af en Bunke Lig.

Foroven i den vestre Hvælvingskappe ser man Legenden om den hellige Biskop Martinus af Tours. Han kommer ridende. Da møder han en nøgen Tigger, der kryber hen ad Landevejen. Ihukommende Kristi Ord: »hvad I gør imod den mindste af mine Brødre, det gør I imod mig«, deler han med sit Sværd sin varme Kappe og giver Tiggeren Halvdelen. Maleren, der har opfrisket Stykket, synes at have misforstaaet Indskriften og skrevet »TERRINVS.« Der har vistnok staaet MARTINVS.

Til de samme Malinger hører Billederne paa Korbuens Underflade, hvor efter gammel Skik det Guds Lam, der bær Verdens Synd, er anbragt i en Cirkel. Nedenfor ses Apostle eller Profeter.

Af forskellige Kendetegn, Bogstaver, Dragter, Ringbrynjer m. m., kan man slutte, at det er omtrent halvsjette hundred Aar siden, at den gamle Maler med en djærv og grov Pensel hensatte disse Billeder paa Korets Hvælvning. Det kan ikke nægtes, at Tegningen i sin Ufuldkommenhed er noget barbarisk, men det hele er sat op med en sikker Haand og en mærkelig dekorativ Evne til at fylde de givne Rum og til at fremstille Ornamente, som overgaa Figurerne, f. Ex. den prægtige Dragebordt.

¹⁾ 1349. »Mortalitas magna in Dania«, 1350 »Item maxima epidemia toto illo anno fuit per totum mundum«. Script rer. Dan. VI. 325 og 533.

Efterat Kalkmalerierne paa Korets Hvælving var afdækkede, lod Worsaae Halvkuplen i Apsis undersøge, hvad der ledede til et Fund, der var af den største Betydning for den danske Kunsthistorie.

Under et tykt Lag af Hvidtning fandtes først Rester af en Maling, der var i samme Stil og fra samme Tid som Korhvelvingens Billeder, men under denne tittede andre Figurer frem, der var langt ældre, mindst to hundrede Aar, og uden al Tvivl samtidige med Kirkebygningen.

Det var Skibby Kirkes ældgamle Alterbillede i den ualmindelig lave og brede rundbuede Niche, som var fundet. Maleriet var udført paa en fin glat Kalkpuds og til dels malet, da denne endnu var vaad («al fresco»), og Kunstneren havde begyndt med at tegne alle Omrids med en spids Pensel, dypet i rød Okker, ganske efter den Fremgangsmaade, som de gamle byzantinske Malerbøger foreskriver. Derefter har han fyldt Baggrunden med en dyb blaa Farve, men iøvrigt kun brugt faa Farver: røde og gule Okkerfarver og Sort, alt mer eller mindre blandet med Kalk¹).

Midt paa Hvælvingen sidder Kristus i kolossal Størrelse i sit Højsæde, omgivet af en mandelformet Regnbue. I venstre Haand holder han Bibelen, og med den høire vel-signer han sin Menighed. Ifølge den gamle Tradition er hans lange Haar skilt i Midten og ruller nedover Skuldrene, Skægget er tvedelt, Ansigtet strengt alvorligt som hos den, der skal dømme alle Mennesker. Han bærer en rødbrun Tunika med vide Ærmer og prydet med Bræmmer, hvori der paa byzantinsk Maner er indfattet Perler og Ædelstene. Derover har han en hvid Kappe, svøbt ind under højre Arm, og hvis Foldekast er tegnede med store enkelte Linier.

Udenom Regnbuen paa den dybe blaa Bund svæver

¹ Billedet findes smukt gengivet i Aarb. for nord. Oldkynd. og Hist. 1868, S. 31.

Englen, Ørnen, den vingede Løve og Oksen, de fire Evangelisters kendte Mærker, og i Hjørnerne forneden staa de selv, lange, magre, asketiske Skikkelser. De to holde Bøger, de to andre strække Hænderne tilbedende ud. Kompositionen er laant fra Johannes Aabenbaring 4de Kap., hvor Apostlen ser en Skikkelse sidde paa en Trone i Himlen, omgivet af en Regnbue, der skinner som Smaragder, og omkring Tronen svæver de 4 vingede Skabninger. Allerede Ezechiel havde haft et lignende Syn (Ezechiel 1, 10). Den vingede Okse og Løve antages at være Fantasifigurer, som Profeten kendte fra Asyrernes Kunst.

Lige fra den tidligste Middelalder var denne Komposition Hovedbilledet over Alteret i Apsis i de allerfleste Kirker. Ja selv i Roms Katakomber træffer vi den allerede i Freskobilleder fra det 6te og 7de Aarhundrede og i mangfoldige af Grækenlands og Italiens gamle Basilikaer. Den findes udført baade i Freskomaleri og i Mosaik, i hvilken sidste Kunst man ved, at byzantinske Mestre arbejdede i Italien og paa Sicilien. Fra Syden er den da vandret ind i Norden med Munkene, af hvilke især Benediktinerne virkede som Kunstnere. Maleriet i Skibby maa antages at være udført af en saadan udenlandsk Maler.

Den Mand, der har malet i Apsis i Skibby, har været en for sin Tid fremragende Kunstner, hvad der viser sig baade i den smukke Farveharmonie og især i den storlaaede og højtidelige Helhedsvirkning. Halvkuplen er i dekorativ Henseende fyldt med den største Dygtighed, saa at enhver Figur er paa sin rette Plads, f. Ex. Vingerne paa Dyrene. Hvad Ornamenterne angaar, da er de satte op efter nøjagtige Maal og tegnede meget omhyggeligt, som den smukke Bordt under Kuppelens Forkant. Men fremfor alt maa fremhæves den mesterlige brede Frise forneden med de godt tegnede springende eventyrlige Dyr, Løver, Lindorme og Fugle. Denne Frise er, saavidt vides, enestaaende i Norden¹).

¹) Den i romansk Stil i Træ udskårne Altertavle med Kristus paa

Fundet i Skibby vakte den største Opmærksomhed i de arkæologiske Kredse. Det var første Gang, man fjernede de Kalklag, der dækkede Middelalderens Kirkemalerier; man fik her et nyt Bidrag til Oplysning om hin Tids Kultur, og tog heraf Anledning til at fremdrage en Mængde Malinger i andre Kirker. I de sidste halvtredsinstyve Aar er der paa Nationalmuseets Foranstaltning afdækket saadanne i over tre hundrede Kirker i Danmark.

Efterskrift.

Omtrent samtidig med Fundet i Apsis i Skibby Kirke skete der et lignende i den gamle smukke Mariekirke i Wæ i Skåne, forhen tilhørende det af Erkebiskop Eskil med Understøttelse af Valdemar I, Dronning Sophia og Biskop Simon af Odense i Aaret 1170 dér stiftede Præmonstratenser Kloster. Den første Abbed, Gilbert, og de første Munke maa antages at være komne fra Frankrig, og der var imellem dem ogsaa Lægbrødre¹⁾, som jo plejede at dyrke Kunsten. I det 11te og 12te Aarhundrede havde den kirkelige dekorative Malerkunst naaet en for sin Tid beundringsværdig Udvikling i Frankrig, hvor ogsaa græske Kunstnere synes at have virket²⁾.

Meget taler for, at det har været en Franskmand, og det en Mester, der har udført Maleriet i Apsis i Wæ i sidste Trediedel af det 12te Aarhundrede. Den kolossale, stilfulde Kristus troner ogsaa her i sin himmelske Herlighed som »Rex gloriæ» og velsigner sin Menighed. Da Maleriet fandtes, var han som sædvanlig omgivet af en stor oval Regnbue, og Bunden var mørkrød ligesom i

Korset er et smukt moderne Arbejde udført af Billedhugger Prof. Aarsleff efter Tegning af Arkitekt Martin Borch.

¹⁾ Thorkelin: *Diplomatarium* I. 287—88.

²⁾ P. Mérimée: *«Etudes sur les arts»*, 175: *«Les rapports remarquables q'on observe entre les peintures de la nef (a St. Savin) et les plus anciennes peintures byzantines m'ont donné lieu de croire que ces artistes étaient des Grecs.»*

franske samtidige Kalkmalerier. Ved en forfejlet Opfriskning blev desværre den ovale Regnbue, som indrammede Kristusfiguren, overmalet med Blaafarve, hvorpaa fergyldte Stjerner spredtes¹⁾. Kompositionen led derved stor Skade; thi den gamle Kunstner havde netop forstaaet at fylde Hjørnerne udenom Ovalen med stor Dygtighed. Her er ingen Figurer som i Skibby og fire andre Apsis Malerier paa Sjælland, men kun Evangelistsymbolerne. Og Maleren har, vistnok efter oldkristelige Forbilleder, holdt sig strengt til Johs. Aabenbaring 4. Kap. 8, hvorefter han har givet Dyrene 6 Vinger hver. Disse mange Vinger, som var malede paa en mørkere Bund end Kristus, gøre en udmærket dekorativ Virkning og antyder Vingernes Sus omkring den paa Himlen straalende Regnbue med Herren, der velsigner sin Menighed og holder Livets Bog i sin venstre Haand. Han er iført en skinnende hvid Tunika, og Ansigtet er ualmindelig vel malet. Ved Siden af den perleprydede Korsglorie læstes, da Billedet blev afdækket, IC og XC, den græske Maade at skrive Herrens Navn paa, altsaa byzantinsk Paavirkning¹⁾.

Da jeg i 1862 saae dette mærkelige Maleri, meddelte Maleren, Hr. Aspegren i Christianstad, der havde afdækket det, og opfrisket det, mig, at han ansaae det for et virkeligt Freskomaleri. Det var malet paa en tynd, fin og glat Kalkpuds, der var lagt umiddelbart paa Sandstenene, hvoraf Hvælvingen er bygget, og han havde vadsket derpaa, uden at Farven tog Skade. Han paastod kun at have malet den blaa Bund og repareret enkelte Steder paa Billedet.

Paa Sjælland har jeg for Nationalmuseet fremdraget fire lignende Apsisbilleder, nemlig i Hagested, Sæby, Alsted og Merløse, af hvilke Alsted er det bedste; men Malerierne i Wæ og Skibby overgaar dem dog i Stil og Udførelse²⁾.

¹⁾ Dr. Otto Rydbeck: »Medeltida Kalkmålingar i Skånes Kyrkor», 11 og 38.

²⁾ J. Kornerup: »Middelalderens Fresko- og Kalkmalerier» i Karl Madsens: Kunstens Historie i Danmark, 8, 10.

Mærkeligt er det at se, med hvilken Troskab det 12te Aarhundredes Malerkunst bevarede Traditionerne og Typerne, som med Munkekunstnerne og deres illustrerede Pergamentsbøger kom herop til Norden fra Grækenland, Italien og det øvrige Europa.

Efter at Prof. Kornerup havde sluttet sit Foredrag, blev en Sang afsungen, hvorpaa H. F. Rørdam fortalte om den mærkelige Historiebog, som 1650 fandtes indmuret i et Rum i Skiby Kirkes Kor og derfor nu almindelig kaldes Skiby-Krøniken, samt om Bogens Forfatter, Lektor Povl Helgesen, der som bekendt er en af Reformationstidens ejendommeligste Skikkelser, over hvis sidste Skæbne, der hidtil har hvilet et Mørke, som dog maaske nu kan opklares, da Docent J. Oskar Andersen for nogle Aar siden i Frankfurt a. M. har fundet den Oplysning i et Uddrag af et Brev (af 19. Jan. 1538) til Karmeliternes General, at en Flok emigrerede Karmelitere fra Danmark havde søgt og fundet et Asyl i Köln, da Fædrelandet blev dem for trangt. Naar man nu erindrer, at Povl Helgesen havde været Provincialprior i det helsingørske Kloster, men paa et vist Tidspunkt (midt i Trediverne) sporløst forsvinder, saa er det ret sandsynligt, at han har været Emigranternes Fører, og at han ikke senere har gjenset sit Fædreland, medens han her, ved sit vistnok bratte Opbrud, har efterladt sin ufuldendte Krønike og andre Optegnelser, som siden fandtes i Skiby Kirkemur og ad den Vej er bevarede indtil vore Dage. I Forbindelse med hans andre Skrifter giver de os et klart Billede af hin Brydningstids mærkeligste Personligheder.

Aarets andet Møde holdtes den 29. Juni i den for ikke længe siden af Professor Storck paa Statens Bekostning restaurerede Klosterbygning i **Helsingør**, hvor den rummelige »Laxmandssal« afgav Plads for en stor Skare Tilhørere. Mødet indlededes af Selskabets Formand,

der bl. a. mindede om det første Møde, Selskabet i Aaret 1867 havde holdt i Helsingør, og hvor blandt flere Talere navnlig Professor Høyen paa sin ejendommelige Maade havde givet et livfuldt Billede af Middelalderens Klosterliv¹).

Derefter talte Cand. mag. Vilh. Lorenzen, af hvis Foredrag en kortfattet Gjengivelse her skal meddeles.

¹) Se Rørdam, Selsk. for Danmarks Kirkehistorie i dets første 25 Aar, S. 107 ff. Høyen nærede den Gang endnu den ældre urigtige Antagelse, at den bevarede Klosterbygning med Marie-Kirken havde tilhørt Dominikaner-Ordenen. Det er først Dr. Henry Petersen, der har slaaet det fast, at Klosteret har tilhørt Karmeliter-Ordenen (Aarbøger for nord. Oldk. og Hist. 1879, S. 65 ff.).